

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
всесвітньої історії
Протокол № 11 від 2 червня 2023 р.
Затверджено на засіданні кафедри
історії України і методики
викладання історії
Протокол № 12 від 29 червня 2023 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі
Рівень вищої освіти	другий (магістр)
Викладач (-і)	доктор історичних наук, професор Жерноклеєв Олег Станіславович
Контактний телефон викладача	050-229 0006 (Viber)
Е-mail викладача	oleh.zhernokleiev@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	денна, заочна, дистанційна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Щочетверга, 15.00–16.00
2. Анотація до курсу	
Дисципліна має за мету підготовку магістрантів до майбутньої педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах різного рівня на посадах асистентів, викладачів та старших викладачів.	
3. Мета та цілі курсу	
У результаті вивчення дисципліни студенти повинні: знати <ul style="list-style-type: none"> • основні принципи освіти; • систему освіти, освітньо-кваліфікаційні рівні та структуру закладів вищої освіти України; • права та обов'язки учасників освітнього процесу; • структуру державних стандартів вищої освіти; • зміст освітньо-професійної програми свого напрямку підготовки та спеціальності; • основні вимоги освітньо-кваліфікаційної характеристики своєї спеціальності; • вимоги до складу і змісту навчально-методичної документації зі спеціальності та дисципліни;	

- сутність нових та інформаційних технологій навчання у вищій школі;
вміти
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- планувати навчальні заняття згідно з навчальним планом та програмою дисципліни;
- розробляти зміст, проводити структурування навчального матеріалу та проводити заняття різних видів;
- забезпечувати послідовність викладення матеріалу та міждисциплінарні зв'язки;
- визначати методи та засоби навчання та контролю;
- організувати та керувати пізнавальною діяльністю студентів, формувати у студентів критичне мислення та уміння здійснювати діяльність зі всіма її складовими;
- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу і використовувати її в педагогічній практиці;
- здійснювати контроль і оцінку результатів та проводити корекцію процесу навчання.

4. Результати навчання (компетентності)

2 Здатність в навчально-методичному процесі презентувати написані тексти та робити презентації усно різного обсягу й складності, рідною мовою чи іншою, потрібного для області спеціалізації (С3)

8 Уміння створювати ефективний алгоритм розподілу обов'язків між членами дослідницької групи (СІ, С4)

10 Здатність до організації спільної діяльності і міжособистісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу (С4, СІ 1)

13 Спроможність регулювати й оцінювати рівень розвитку, досягнення та освітні потреби особистості з наряду підготовки, на практичному рівні впроваджувати їх в життя (С8)

14 Здатність використовувати основи теорії і методології освіти у професійній діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості (С3, С5)

16 Уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології (С3, С9)

19 Здатність дотримуватися дисципліни та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу (СІ, С4)

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	денна – 20 / заочна – 12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	16 / 4
самостійна робота	54 /74

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	014 Середня освіта (Історія)	1	нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання на самостійну роботу студентів	Ва га оці нк	Термін виконанн я
------------	------------------	------------	---	-----------------------	-------------------------

				и	
Тема 1: Вступ до курсу.	лекція	Див. літературу до курсу	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка пропонованих питань теми на контрольне тестування та екзамен		Згідно розкладу занять
Тема 2: Методика планування викладання історичних дисциплін у вищому навчальному закладі <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка до викладання навчальної дисципліни у вузі. Навчальні плани, робочий навчальний план. Навчально-методичний комплекс дисципліни. 2. Розробка навчальної програми курсу. 3. Формування робочої програми дисципліни та силябусу. 	лекція	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка пропонованих питань теми на контрольне тестування та екзамен		Згідно розкладу занять
Тема 3: Методика підготовки та проведення лекцій <ol style="list-style-type: none"> 1. Форми навчання і форми організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Види навчальних занять. 2. Поняття «лекції», її історичний розвиток. Переваги та недоліки лекційного навчання. 3. Види лекцій (вступна, тематична, заключна, оглядова). Основні різновиди лекцій: репродуктивно-інформаційні, пояснювально-ілюстративні та проблемні лекції. Інші сучасні класифікації лекцій. 4. Вимоги до сучасної лекції з історії. Особливості роботи студентів під час лекції з історичних дисциплін. 5. Алгоритм підготовки й структурна побудова лекції, її природна динаміка. Техніка 	лекція	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка пропонованих питань теми на контрольне тестування та екзамен		Згідно розкладу занять

<p>викладу матеріалу.</p> <p>6. Методика аналізу лекції у вищій школі, критерії оцінки праці викладача на лекції. Шляхи підвищення її ефективності.</p>				
<p>Тема 4: Методика підготовки та проведення семінарських занять</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття практичного та семінарського заняття у вищій школі. 2. Мета, завдання й функції семінару з історії. Типи семінарів. 3. Переваги та недоліки Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять традиційної лекцій Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять но-семінарської форми організації навчання, подолання останніх за рахунок використання інтерактивних та інноваційних методів навчання. 4. Структура семінарського заняття, особливості його підготовки та проведення. 5. Формування плану семінару, методичних вказівок, списку рекомендованої літератури. 6. Умови ефективного використання дискусії. 7. Критерії оцінки якості семінарського заняття. 	лекція	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка пропонуванних питань теми на контрольне тестування та екзамен	Згідно розкладу занять
<p>Тема 5: Організація самостійної роботи студентів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення поняття «самостійна робота студентів». Основні цілі й форми самостійної роботи. 2. Створення мотивації до ефективної самостійної роботи. Система контролю результатів самостійної роботи. 	лекція	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка пропонуванних питань теми на контрольне тестування та екзамен	Згідно розкладу занять

<p>3. Допомога в плануванні часу при організації самостійної роботи студентів. Розробка алгоритмів, графіків та засобів контролю часу.</p> <p>4. Науково-дослідна робота студентів (НДРС), шляхи підвищення її результативності.</p>					
<p>Тема 6: Діагностика знань і умінь студентів у вищому навчальному закладі</p> <p>1. Поняття діагностики знань і умінь, її структурні компоненти.</p> <p>2. Види контролю результатів навчальної діяльності студентів.</p> <p>3. Форми організації і методи контролю, шляхи їх удосконалення.</p> <p>4. Оцінювання знань і умінь студентів, його критерії. Модульно-рейтингова система оцінювання.</p>	лекція	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка пропонувань питань теми на контрольне тестування та екзамен		Згідно розкладу занять
<p>Тема 1-5: Форми організації та методи викладання історичних дисциплін у вищій школі</p> <p>Заняття 1.</p> <p>1. Нові вимоги законодавства України щодо рівнів та ступенів вищої освіти. Поняття освітнього процесу та його учасників.</p> <p>2. Форми навчання та форми організації освітнього процесу у вищій школі. Види навчальних занять.</p> <p>3. Лекційно-семінарська система навчання історії: загальна характеристика, переваги й недоліки.</p> <p>4. Особливості застосування методів і засобів навчання при викладанні історичних дисциплін у вищій школі.</p> <p>Заняття 2.</p> <p>1. Лекція як провідний вид навчальних занять і метод навчання у вищій школі. Цілі й завдання проведення лекцій.</p> <p>2. Історичний розвиток лекції як виду навчальних занять. Сучасні різновиди лекцій.</p>	семінар 10 год.	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка виступів з питань семінару	5 5 5	Згідно розкладу занять Згідно розкладу занять

<p>3. Алгоритм підготовки й проведення лекцій з історичних дисциплін.</p> <p>4. Вимоги до лекції та критерії оцінювання їх якості. Заняття 3.</p> <p>1. Поняття семінарського та практичного заняття.</p> <p>2. Підготовка викладача до семінару з історичних дисциплін.</p> <p>3. Структура та методика проведення семінарських занять з історії.</p> <p>4. Критерії ефективності семінарських занять. Заняття 4.</p> <p>1. Місце та роль самостійної роботи в системі підготовки майбутнього фахівця-історика.</p> <p>2. Види самостійної роботи студентів.</p> <p>3. Особливості організації самостійної роботи студентів при вивченні історичних дисциплін.</p> <p>4. Умови ефективності самостійної роботи студентів. Заняття 5.</p> <p>1. Законодавство України про науково-дослідну роботу студентів (НДРС) та її роль.</p> <p>2. Основні форми організації НДРС у навчальний і позанавчальний час.</p> <p>3. Шляхи підвищення ефективності НДРС.</p>				5	
<p>Тема 6-7: Система діагностики знань і умінь студентів з історичних дисциплін у вищому навчальному закладі</p> <p>1. Діагностика знань та умінь студента, її функції та структурні компоненти.</p> <p>2. Види контролю навчальних досягнень студентів.</p> <p>3. Форми організації та методи контролю, шляхи їх удосконалення.</p> <p>4. Умови ефективного використання методів контролю знань, умінь студентів.</p> <p>5. Шляхи підвищення об'єктивності контролю.</p> <p>6. Модульно-рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студентів. Критерії та норми оцінок знань студентів.</p>	семінар 4 год.	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання джерел та рекомендованої літератури, підготовка виступів з питань семінару	5	Згідно розкладу занять
Підсумкове заняття	семінар Контрольна робота	Див. літературу до курсу та відповідних планів семінарських занять	Самостійне опрацювання рекомендованої літератури, підготовка питань	5	Згідно розкладу занять

			лекцій і семінарів на контрольну роботу																																
6. Система оцінювання курсу																																			
Загальна система оцінювання курсу	<p>100-бальна</p> <p>Контроль знань і умінь студентів здійснюється шляхом обговорення й оцінювання виступів і рефератів на семінарських заняттях, проведення письмових контрольних робіт за підсумками вивчення матеріалу першого та другого змістових модулів, співбесід і перевірки конспектів у ході відпрацювання студентами пропущених занять і отриманих негативних оцінок.</p> <p>Поточне оцінювання здійснюється за 5-бальною шкалою (при виставленні результатів в електронний журнал – у 50-бальному еквіваленті з відповідною диференціацією, наприклад: 5- = 45, 4- = 35). Результати екзамену оцінюються у балах (максимальна кількість – 50) та включаються у підсумкову оцінку з навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума оцінки за роботу впродовж семестру та екзаменаційної оцінки (максимальна кількість – 100 балів).</p> <p>Оцінювання здійснюється відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 6) (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.); Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.)</p> <p style="text-align: center;">Шкала оцінювання</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Університетська</th> <th style="text-align: center;">шкала ECTS</th> <th colspan="2" style="text-align: center;">Національна</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">90 – 100</td> <td style="text-align: center;">A</td> <td style="text-align: center;">5</td> <td style="text-align: center;">відмінно</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">80 – 89</td> <td style="text-align: center;">B</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td rowspan="2" style="text-align: center;">добре</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">70 – 79</td> <td style="text-align: center;">C</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">60 – 69</td> <td style="text-align: center;">D</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td rowspan="2" style="text-align: center;">задовільно</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">50 – 59</td> <td style="text-align: center;">E</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">26 – 49</td> <td style="text-align: center;">FX</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">незадовільно з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">0-25</td> <td style="text-align: center;">F</td> <td></td> <td style="text-align: center;">незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table>					Університетська	шкала ECTS	Національна		90 – 100	A	5	відмінно	80 – 89	B	4	добре	70 – 79	C		60 – 69	D	3	задовільно	50 – 59	E		26 – 49	FX	2	незадовільно з можливістю повторного складання	0-25	F		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Університетська	шкала ECTS	Національна																																	
90 – 100	A	5	відмінно																																
80 – 89	B	4	добре																																
70 – 79	C																																		
60 – 69	D	3	задовільно																																
50 – 59	E																																		
26 – 49	FX	2	незадовільно з можливістю повторного складання																																
0-25	F		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																																
Вимоги до письмової роботи	Два відкритих завдання, що охоплюють питання лекцій та семінарів і передбачають ширшу, докладну відповідь, одне питання щодо вміння стисло пояснити термін, одне – завдання практичного характеру.																																		
Семінарські заняття	<p><i>Загальні критерії оцінювання:</i></p> <p>- «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень</p>																																		

	<p>засвоєння практичних навичок;</p> <p>- «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>- «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>- «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність результатів поточного контролю знань – позитивних оцінок за семінарські заняття та контрольну роботу, опрацювання питань для самостійної роботи, індивідуального завдання, хоча б мінімальна позитивна підсумкова оцінка за працю впродовж семестру (25 б.)

7. Політика курсу

Підхід до навчання студентоцентризований, стиль спілкування та взаємодії – демократичний.

Вітається й заохочується активна увага під час роботи в аудиторії, творча співучасть у здобутті знань, готовність до обговорення питань, що розглядаються, як результат самостійного опрацювання рекомендованих першоджерел і літератури та самостійного пошуку інформації в мережі Інтернет. Запитання, що виникають, можливі як у ході заняття, так і в кінці, коли виділяється час для обговорення, а також на консультаціях, під час яких здійснюється й відпрацювання пропущених занять і невиконаних видів робіт. Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#) та [Кодексу честі ПНУ](#), яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету.

Для оперативної комунікації та обміну інформацією створюємо власну групу в месенджері Viber або в одній із соціальних мереж (за бажанням студентів).

Усі основні матеріали з курсу доступні в системі дистанційного навчання університету.

8. Рекомендована література

Базова

1. Закон України «Про вищу освіту» // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
2. Закон України «Про освіту» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (втратило чинність 26.12.2014) // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>
4. Вступне слово до Проекту Тьюнінг – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес // http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf
5. Європейська кредитна трансферно-накопичувана система - Довідник користувача - 2015 (переклад українською мовою) // <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3->

- pidtrymka-reform/materialy-here-team/1904-dokumenty-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity-yepvo.html
6. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання/ пер. з англ. Національного експерта з реформування вищої освіти Програми Еразмус+, д-ра техн. наук, проф. Ю.М. Рашкевича. – Київ: ТОВ «Поліграф плюс», 2016. – 80 с.
  7. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти - 2015 р. // <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/materialy-here-team/1904-dokumenty-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity-yepvo.html>
  8. Глосарій (Затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти протокол від 29 серпня 2019 р. № 9 зі змінами...)
  9. *Баханов К. О.* Специфіка методики навчання історії у вищій школі // <http://vuzlib.com/content/view/239/84/>
  10. *Гончарова Н.О.* Методика викладання історії у вищій школі. Навчальний посібник. Харків: Шейніна О.В., 2009. 328 с.
  11. *Горохівський П.І.* Вивчення курсу «Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі». Умань, 2013. 84 с.
  12. *Горохівський П.І.* Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі: Курс лекцій: Навчальний посібник для магістрантів денної та заочної форми навчання. / П.І. Горохівський. Умань : ПП Жовтий О., 2012. 256 с.
  13. *Каплінський В.В.* Методика викладання у вищій школі. Навчальний посібник. Вінниця, 2015. 224 с.
  14. *Козлова Г.М.* Методика викладання у вищій школі. Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2014. 200 с. (зокрема, *Розділ 2 «Сучасні освітні технології як інструмент формування компетенцій фахівців» - с. 63-146*)
  15. *Михайличенко О.В.* Суспільно-політичні та гуманітарні науки: теорія, історія та методика навчання. – Суми, 2011. – 347 с.
  16. *Михайличенко О.В.* Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2009. – 122 с. (Рекомендовано МОН).
  17. *Сич О.І.* Про викладання історії у вищій школі. *Український історичний журнал.* 1998. № 5. С. 111-117.
  18. *Степанков В.С.* Методика викладання історичних дисциплін у ВНЗ (методичні поради для підготовки до семінарських занять та завдання самостійної роботи для студентів магістратури спеціальності 8.02030201 Історія*) Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, комп'ютерно-інформаційна лабораторія історичного факультету, 2014. 28 с.
  19. Теорія і методика викладання в вищій школі. Конспект лекцій з навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. О. Казак. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с.
  20. A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education. Enhancing Academic Practice. Third edition / [edited by] Heather Fry, Steve Ketteridge, Stephanie Marshall. New York – London, 2009. 525 p. Available at: http://biblioteca.ucv.cl/site/colecciones/manuales_u/A%20Handbook%20for%20Teaching%20and%20Learning%20in%20Higher%20Education%20Enhancing%20academic%20and%20Practice.pdf
  21. O'Connor, Pat (2010) "Effective Teaching and Learning in Higher Education: a United Kingdom Perspective", The ITB Journal: Vol. 11: Iss. 1, Article 8. Available at: <http://arrow.dit.ie/itbj/vol11/iss1/8>

22. International Journal of Teaching and Learning in Higher Education (IJTLHE). URL: <http://www.isetl.org/ijtlhe/>

Посібники з педагогіки та психології вищої школи:

23. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи. К.: КПП, 2019.

24. Кудіна В.В., Соловей М.І., Спіцин Є.С. Педагогіка вищої школи. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Ленвіт, 2007. 194 с. (Рекомендовано МОН)

25. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі. К., 2007. 222с.

26. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи. Підручник. К.: Каравелла, 2011.

27. Психологія вищої школи. Підручник / за ред. О.І.Власової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2015. 405 с.

28. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]/В. Л. Ортинський К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

29. Семенча І.Є. Посібник до курсу „Педагогіка і психологія вищої школи”: Навч. посіб. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2004. 72 с.

Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2014. 456 с.

Допоміжна:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К.: Либідь, 1998. – С. 433-439.

2. Бондарчук Ю., Чуйко Л, Чуйко Н. Удосконалення форм і методів навчання відповідно до вимог Болонського процесу // Вища школа. – 2005. – №2. – С. 35-41.

3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посіб. для студ. магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 129-211.

4. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні. - К.: ІНТЕЛ, 1995. - С. 80-86; 99-194.

5. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб.- К.: Знання, 2005. – С. 246-345.

6. Олексенко В. Ефективні шляхи вдосконалення змісту і форм підготовки спеціалістів ВНЗ // Вища освіта України. - 2004. - №2. - С. 66-70.

7. Скар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи // Вища школа. - 2006. - №3. - С. 33-45.

8. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. - К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. - 120 с.

9. A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education. Enhancing Academic Practice. Third edition / [edited by] Heather Fry, Steve Ketteridge, Stephanie Marshall. New York – London, 2009. 525 p. Available at: http://biblioteca.ucv.cl/site/colecciones/manuales_u/A%20Handbook%20for%20Teaching%20and%20Learning%20in%20Higher%20Education%20Enhancing%20academic%20and%20Practice.pdf

10. O'Connor, Pat (2010) "Effective Teaching and Learning in Higher Education: a United Kingdom Perspective", The ITB Journal: Vol. 11: Iss. 1, Article 8. Available at: <http://arrow.dit.ie/itbj/vol11/iss1/8>

Викладач

доктор історичних наук, професор Жерноклеєв О.С.